

Motion till riksdagen 1985/86:Jo746

Evert Svensson m. fl. (s)

Miljövårdande åtgärder inom skogsbruket

Mot.
1985/86
Jo746—752

Bakgrund

Grundtanken i 1979 års skogsvårdslag är att svensk skog, under hänsynstagande till naturvärden och andra allmänna intressen, skall ge en hög och varaktig virkesavkastning för industrins behov, för sysselsättning, ekonomi och välfärd. Genom att effektivisera skogsbruket skall den årliga avkastningen garanteras vid en nivå av ca 75 miljoner skogskubikmeter.

Skogsbruket sysselsätter för närvarande 300 000 människor och har en alldeles avgörande betydelse för landets ekonomi och arbetsmarknaden i bortemot tusen orter i landet.

Men skogsbruket alstrar också många miljöskador. De på hög mekanisering och storskalighet byggda produktionsmetoderna omvandlar biologiskt varierade och stabila ekosystem till ensidiga, utarmade skogsmonokulturer. Den "vanliga" bländskogen blir allt ovanligare och ersätts med ensartade granplantager.

Utarmningen kan belysas med några exempel.

På 1940-talet var lövskogsandelen i Sverige ca 40 %. I dag är andelen bara 15 %. Om denna trend fortsätter kommer arealen lövskog att ytterligare halveras inom tio år. Detta betyder inte bara att landskapet blir mörkare och mera slutet. För den ekologiska jämvikten viktiga lövträdslevande organismer minskar också kraftigt. Av de 129 skalbaggsarter som i dag anses utrotningshotade är drygt 100 direkt knutna till lövträdsarter.

Ett 40-tal ryggradsdjur i svensk barrskog bedöms i dag vara mer eller mindre utrotningshotade. 270 skogslevande växter lever i riskzonen, varav 60 anses akut utrotningshotade.

I en urskogsartad "gammelskog" finns det ca 5 000 arter ryggradslösa djur medan en ung, planterad gran- eller tallskog härbärgerar ca 2 000 arter. Arealen "gammelskog" har minskat snabbt. Dessa självföryngrade, urskogsartade miljöer med sina olikåldriga, artrika bestånd av mycket gamla, döende och döda träd utgör refugier för mängder av organismer som i årtusenden hört till skogsekosystemen, men som nu på några få decennier trängts undan ur den moderna kulturskogen. "Gammelskogarna" är levande genbanker och oersättliga referensytor för den skogsbiologiska forskningen. De biologiska värden dessa "öar" representerar kan förr än vi anar det betyda "liv eller död" i de nya, delvis experimentartade kulturskogar vi på senare tid drivit upp.

En omfattande inventering av landets urskogar och urskogsliknandeskogar har genomförts av statens naturvårdsverk och skogsstyrelsen. Med led-

ning av denna har naturvårdsverket träffat överenskommelse med domänverket om att skydda 52 urskogsområden med en sammanlagd areal av 250 000 hektar. De är huvudsakligen lokaliserade till de fjällnära områdena. Därutöver har regeringen beslutat bevara tre ytterligare urskogsområden i Lappland. När det gäller urskogsområdena i övriga delar av landet, har naturvårdsverket utarbetat ett program för bevarande av de högst klassade områdena. Dessa områden avses bli inrättade som naturreservat.

En biologiskt känslig skogstyp är de s. k. fjällnära skogarna, särskilt de som är belägna ovanför domänverkets f. d. skogsodlingsgräns. Dessa skogar ingår i det nordliga skogsekosystem som sträcker sig in i den ryska taigan och som med rätta kallas Europas sista vildmark. Genom de ovan nämnda åtgärderna har omfattande arealer fjällurskog nu undantagits från avverkning. För de resterande områdena i den s. k. fjällnära skogen gäller skogsvårdslagen 19 § om avverkning i svärföryngrad skog ej får ske utan skogsvårdsstyrelsens tillstånd. Till tillståndet kan knytas olika villkor. I dessa områden pågår också försök med samordnade markanvändningsplaner. I avvaktan på denna planering har riksdagen uttalat, att stark restriktivitet skall iakttas i fråga om avverkning. Till detta kan läggas krav på omfattande samråd.

Trots bevarandeåtgärderna finns konflikterna kvar mellan skogsbruk, naturvård, turism och rennäring, vilket i och för sig är naturligt, när flera välmotiverade intressen har anspråk på samma områden. Genom de aviserade planerna på ökat utnyttjande av de fjällnära skogarna för skogsbruk har motsättningarna skärpts.

Naturvårdens företrädare är oroliga för att ett skogsbruk efter moderna metoder kan ge mycket allvarliga skador på fjällskogen. I denna oro har skogsforskarna instämt. Framstående föryngringsforskare vid lantbruksuniversitetet i Umeå föreslår en naturvårdsgrens ovan vilken skogsbruk av storskalig typ ej bör komma i fråga. Föryngringen här är mycket oviss, särskilt som Skandinavien sedan början av 1960-talet rört sig in i en klart kyligare klimatfas.

Sist må nämnas den s. k. "skräpskogen", dvs. skogsskiftet som växer dåligt och därför enligt skogsvårdslagen skall omföras till högproduktiv skog med snabbväxande trädprovenienser. Till sådana s. k. 5:3-markar kan räknas sumpskogar, glesa bestånd och vanskött skog men även lövskog, kulturblandskog och icke-betade hagmarker med enstaka lövträd och rika örtmattor. I södra och mellersta Sverige är en hel del av 5:3-skogarna rester av det gamla kulturlandskapets hagar och lövskogar, som har invaderats av gran, asp, al m. fl. mindre "ädla" arter. Avverkning av sådana bestånd och efterföljande plantering av barrträd kommer att förändra landskapsbilden liksom levnadsbetingelserna för många växt- och djurarter. Staten betalar f. n. ca 140 milj. kr. årligen i bidrag till skogsägarna, varav merparten till Norrlands inland, för att processen skall löpa snabbt. Avsikten har också varit att tillskapa ett par tusen nya jobb.

Utförmningen av 5:3-satsningen behöver ses över. Natur- och kulturvärden kan gå till spillo, landskapet utarmas, faunan och floran hotas. Problemet är störst i södra och mellersta Sverige. Därtill kommer att bidragen fått skogsägarna att flytta över sin ordinarie avverkning till 5:3-markerna. Inga nya jobb har därför reellt tillkommit.

Regeringens femårsprogram för skogsforskning är mycket välkommet. 200 milj. kr. avsätts främst för forskning om försurning och skogsskador, men också för att ta fram kunskap för en framtida, mera ekologiskt varsam skogspolitik.

Men redan nu kan konkreta åtgärder vidtas.

Först vill vi stryka under angelägenheten av att de inventeringar och program som naturvårdsverket utarbetat, bl a. avseende urskogar och urskogslignande skogar, får en effektiv uppföljning bl. a. genom en långsiktig medelstildelning. Denna möjliggör långsiktig planering och preliminära överenskommelser med markägare i väntan på slutligt skydd. I årets statsbudget föreslås 40 milj. kr. till förvärv av mark för naturvård, helt enligt naturvårdsverkets äskande. Det medger säkerställande av de mest akuta skyddsobjekten och innebär, att inget objekt av högsta skyddsvärde behöver gå förlorat. Vi finner det dock angeläget att uppnå en högre skyddsnivå och en snabbare takt i skyddsarbetet. Det är särskilt viktigt, att "gammelskogszoner" kan avsättas i representativt utvalda klimatiska och biologiska regioner landet över på grund av en kombination av ekologiska och skogsekonomiska skäl.

När det gäller de s. k. fjällnära skogarna har vi förståelse för att lämpligheten av centrala direktiv kan diskuteras. Ett effektivt samrådsförfarande har ju den fördelen att de lokala parterna blir mer delaktiga och kan känna större ansvar. Vi menar ändå, att det finns starka motiv för att överväga förnygringsforskarnas förslag om en naturvårdsgräns utmed hela fjällkedjan, ovan vilken avverkning med storskaliga metoder ej bör förekomma. Vi motiverar detta med forskarnas mycket stora tveksamhet inför möjligheterna att klara en förnygring med dessa metoder.

Anslaget för bidrag till avverkning av 5:3-skogar föreslås i statsbudgeten 1986/87 minskas med 30 milj. kr. med hänsyn till naturvårdens intressen. Det är ett steg i rätt riktning. Riktlinjerna för bidragets utnyttjande samt uppföljningen av tillämpningen behöver skärpas så att skogsvårdsstyrelserna i sina inventeringar undantar lövskog och hagmarker från sådan avverkning.

Rent allmänt måste uppföljningen av tillämpningen av skogsvårdslagens hänsynsregler för naturvård förbättras. Det bör också övervägas om inte behov föreligger att skärpa reglerna. Skogsvårdsstyrelserna bör få direktiv, att med information, rådgivning och eventuella förelägganden styra skogsbruket i riktning mot mer lokala och ståndortsanpassade åtgärder, dvs. en god anpassning till mark-, vatten- och klimatförhållanden.

Enligt vår uppfattning måste — slutligen — virkesproduktion, naturvård, rennärning, friluftsentressen och turism jämföras bättre än vad som nu sker i utnyttjandet av den nationella tillgång, som skogen utgör.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motio-

nen anförts om skogsbrukets miljöskador och hur dessa skall förebyggas och åtgärdas.

Mot. 1985/86
Jo746

Stockholm den 27 januari 1986

Evert Svensson (s)

Maj-Lis Lööv (s)

Barbro Nilsson (s)
i Örnsköldsvik

Marita Bengtsson (s)